

TÜRK DÜNYASININ KÖNÜL BAĞLARINA KONSEPTÜL BAKIŞ

Prof. Dr Galib SAYILOV ²

GİRİŞ

“Ortak Değerlerin Performansı: Düşüncede, Dilde ve Amelde” sloganı ne poetik, ne de seslenme açısından söylenmiş geliş güzel bir söz değildir. Bu, Türkün geçmişi ve etnosun kalkınma stratejisi hakkında bilimsel bir teoridir. Ayrıca büyük Türk etnosları için belirlenen misyonlara sadece bu açıdan yaklaşılmalıdır. Benim kanaatime göre, Türk halklarının çağdaş küreselleşen dünya, etnik ve küresel çatışma mengenesinde çarpınan, uluslararası problemler kontesktinde Türk etnosunun bütünleşmesi, hocam Hüseyin İsmayılov'un da tespit ettiği gibi karşılıklı temasda olan aşağıdaki talimatları açıklar.

1. Dilde ortaklaşma
2. Kültürde ortaklaşma
3. Dinde ortaklaşma
4. Siyasetde ortaklaşma

Bu birlik hiç kimseyi kıskandırmamalıdır. Bizim birliğimiz varolma duygusundan kaynaklanır. Türklerin dünyada karşılaştıkları zorluklara bakalım. Kafkasya'da Karabağ, Ukrayna'da Kırım, Güneydoğu, Suriye vb. Bu listeye eklemeler yapa biliriz. Ama ne yazık ki, dünyada baskıya hep maruz kalan Türk İslam camiasıdır. Dünyanın her yerinde çeşitli

² AMEA Folklor Enstitüsü, galibsayilov@mail.ru.

TÜDBA –nın Eş Başkanı (Türk Dünyası Bilimler Akademiyası)
AMEA –nın aparıcı ilmi işçisi
Bayışev universitetinin onursal professörü.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

askeri ordu mevcuttur. Bu orduların olduğu yerlerde savaşlar devam ediyor.Ama nerede Türk askeri var olmuştaysa orada hep adalet vardır.

Nerede Türk kültürü varsa orada adalet ve hoşgörü vardır. Küçük etnoslar büyük halkların içerisinde eriyerek yok olurlar. Ama İstanbul yakasında bir Polonya kasabası var. Avrupalılar kültürlerini korumak için, gelip Türkiye`den öğreniyorlar. Buna başka bir örnek verelim. Azerbaycan`da Ovalık adlanan bölgede Udinlerin Nic isimli bir köyü var, onlar dünyada tek halklardandır ki, tüm bölgede bir köy olarak asimile olmamışlar. Bazı dağ ve adalarda böyle kültürler korunur, ama yaylalarda muhafaza edilmesi çok zordur. Nic Udinleri hiç bir doğa unsurlarıyla izole olunmamıştır. Onlarla sohbetten belli oluyor ki, onların dilinin, kültürünün, gelenek ve göreneklerinin yaşamasının nedeni Azerbaycan Türklerinin hoşgörüsü ve İslam`da mevcut olan Zimmi hukukun korunmasından kaynaklanır.

Biz yukarıda ortaklaşmadan bahsettik. Şimdi de konuşmamın bu bölümünde dilde ortaklaşmadan bahsedeceğim. Kültürde, dinde ve siyasetde ortaklaşmadan gelecek yazımda bahsedeceğim inşallah.

DİLDE ORTAKLAŞMA

İtiraf etmemiz gereken hakikat şu. Çağdaş Türk halklarının çoğu,biri diğerini çok zor anlıyor, bazen de hiç anlamıyor. Halklarımızın etno-dilbiliminin rengarenkliği Türk halklarının doğal lehçe kalkınmasının sonucu olmaktan daha ziyade, yabancı politik ve idari müdahalelerin, sosyal-siyasi olayları doğal tarihi seyirden saptırarak, yapay kalkınma istikametinde yönlendirmenin sonucudur. Bilindiği gibi, Altay dil ailesine dahil olan genel Türkçenin asırlarca bölünme isteği az da olsa lehçe düzeyinde olmuştur. Genel Türk edebi dilinde otonomlaşmada 3 farklı dilbilimi ortaya çıkar ki, bu da araştırmacılarca Merkezi Asya Türkistan Türkçesi, Gıpçak Türkçesi ve Oğuz Türkçesi. Sesbilgisi, sözcük bilimi ve biçim bilimi düzeyinde bir dilin bölgesel dilbilimi formları gibi ortaya çıkan bu faktörler farklı dil yöneliminde XVII ve XVIII. Yüzyıllarda görülmeye başlar. Şöyle ki, günümüzde Türk halkları arasında coğrafi-politik açıdan bölünmeler, uzaklaşmalar hızlanıyor. Bu o

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

dönemdir ki, bu ayrılmaların ve bölünmelerin hızlanmasında meraklı olanların Türk dünyasına müdahaleleri de yoğunlaşmaya başlar. Bu müdahalelerin sonucu olarak, farklı farklı sınırlar çerçevesinde ulusal-politik kimliğini fark eden Türk halkları etno-dilbilim lokalizasyonlaştırmanı da tarihi bin yıllarla, onun bölünmesi tarihi ise 2-3 yüz yılla ölçülür. Birliğe giden yolda ortak değerlerin, ortak edebi dilinin oluşması prespektifi gündemde olmalıdır. Böyle bir prespektifin verimli olması için en öncelikli sebep, dilin çeşitli düzeylerde taşlaşmış olarak genel Türk dilbiliminin yapılarının mevcutluğudur. Genel Türk edebi dilinin oluşturulması fikri dilbilimcilerin de bakış açılarına göre iki yöntemle mümkündür:

- 1. Deneysel yöntem**
- 2. Doğal yöntem**

Deneysel yöntemin amacı şöyledir, çeşitli dilbilimciler ve Türkologların çalışmaları sonucunda mevcut Türk dillerinin, en önemlisi sözcük bilimi, kısmen de sesbilgisi ve biçim bilimi temelinde yapay dil oluşturmak ve başka programlar aracılığıyla (orta okulda ders olarak, Tv ve Radyo`da bu dilde programların ve sempozyumların düzenlenmesi) kurallarına göre uygulamak.

Doğal yöntemin amacı ise, daha çok kullanılan ve daha çok imkanlara sahip Türk dillerinden, örneğin, Türkiye türkçesi, genel Türk edebi dili gibi seçilerek tüm Türk halkaları tarafından kullanılan bir dil haline gelmesi.

Pratik olarak ikinci yöntem daha verimlidir: Çünkü

- Başka akraba olan halklarda bu deneyim var. (Rusçanı Slavyan halklarının kullanılması gibi)
- Yapay dil oluşturmak için dilbilimi çalışmalarına harcanan entelektüel enerji, zaman ve paraya kanaat.
- Dili kullanılan Türk halkları ve bu dili anlayan grup ve alt grubun bu dili tam ve ya kısmen anlaması göz önünde bulundurularak en azı 30-40% uygulanması vb.

Biz bugün şerefli geçmişimize dayanarak birliğimizin geleceğine ulusal-manevi değerler mecmuasından ve etnik kimlik hazinesi olarak ortak değerlerimizden yaklaşıyoruz. Tarihte

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

bütün oyunlar Türkler ve Müslümanlar üzerinden oynanılması bir faktör olarak bugün de aktüeldir. Gelin, elâhezret tarihe nazar yetirek. Milattan önce yıl 119. Çin Hunlara karşı akın etdi, ama, itkilere maruz kaldı. Çin umudlarını Batıya yöneltti. M.ö.126 yılında elçi Cang Çien raporunda ilginç melumat vardır. “Yeniden batı hakkında düşünmek zamanı geldi. Çin Batı Türküstanla, daha çok yücilerle razılaşıb Hunlara arkadan saldırmak planlamışdı”[B.Ögel, Büyük Hun İmperiyası, Bakı-1992]. Amma ve lakin bu hain saldırı bir netice vermemişdir. Hunlar bir az kuzeye çekilmişlerdirler. Bu arada çinliler İpek Yoluna nezareti ele almışlar ve imparator Bu elinde olan fırsatı yararlanmak istedi. Tarihde buna benzer çok olaylar vardır. Tarih insana benzer, sabah bir cür, akşam ise tamam başka cür olabilir. Ama , fakt ve hakiketleri deyişmek hagsızlık olar. Tarihde türkleri yenmek için evvelce onları içerisinden bölüb parçalamaya başladılar. Rus çarı Petronun vasiyetnamesinde değildiği gibi “parçala hükmet!” politiginden istifade etmişler. 11.y.y. dan mevcut olan hem de türk adlanan oğuzların Anadolu türkleri ile Kafkaz, İraq ve Türkistan türklerinin ecdadaları olduklarını bilirdik. Selcuklu ve Osmanlı hanedanlarının da onlardan oluşduğunu hatırlasak, oğuzların dünya tarihinde çok büyük rol oynamış bir türk kavmi olduğu meydana çıkar. Tarihde türklerin izleri silinmez ve unutulmazdır. Dünyaya hükmet eden türkler içerilerinden bölündü. Birine kazak, birine özbek, başkasına azeri denilmekle biraz da irak oldular. Devletlerin başına türk isimli türk düşmanları getirildi. Büyük erazilere malik olan Altın Ordanı ve Osmanlıyı ve daha sonra Türkistanı harici “ağabeylerinin” sifarişi ile tarihten silmeye kalkan da “türk” idi. Bundan bir kaç yüzyıl sonra yine Akidesi saf İslam olan, şöhreti ve medeniyeti, ilmi, irfanı ile dünyalarca meşhur olan Şirvanşahlar devletini yıkıb daha sonra Osmanlıyı yıkmak isteyen ve kendisi yıkılan avradının elbisesini geyinib, avradını savaş meydanında bırakıp kaçan mecusi kızılbaşları da tarihte türk gibi kaleme vermişler. İster Altın Ordanı, isterse de Şirvanşahları ve Osmanlıyı, Türkistanı yıkmağa kalkmış birileri ne türk kültürüne , ne de müslüman akidesine bağlı deyildirler. Teymurun da, Hatayinin de müsteşar ve müşavirleri italyalı ve yunanistanlı olmuştur. Şimdi siz bu tarihe kıymet veriniz! Ama , milletler ve devletler bele despotların ve örümcek kafalıların idaresyle var olmur. Bizim şanlı tarihimiz düşünürlerimizin ve akıllı devlet adamlarımızın siyaseti ile bir olmuş ve diri olmuştur. Bizim önderimiz, röl modelimiz ister devlet işlerinde , isterse de meişetimizde Mühammed s.a.s. ve onun eshabı olmalıdır.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

Sayın Nursultan Nazarbayevin deyindiği gibi “Biz semadan enmedik, bizim şanlı tarihimiz vardır”. Bizim Göktürkler, Hunlar, Selcuklar, Osmanlı, Türkistan, Şirvanşahlar ve birçok devletlerimiz olmuştur ki, dünyaya hüküm etmiştir. Biz bugün dünyaya hüküm etmek istemirik, ama, dünyada olan haklarımıza yiyelenmek isteyirik. Biz mezalimlere meruz kalmış türk-islam cemiyetlerimizi zulmden kurtarmak isteyirik. Buna göredir ki, düşüncede, sözde ve işde birliyimizi sağlamalıyık.

Bizim yolumuzda mayak olub, ömrünü evladi-fatihana kurban etmiş çok dahilerimiz olmuştur. Dede Korkut nurunu islamdan almış türk milletinin yol nişancısı. Yukarıda adını zikr etdiyimiz Şirvanşahlar XII-XIII y.y.larda edebi intibah dövrünü yaşayırdı. Fars dilinde yazılan edebi abidələrin esasında dayanan türk ruhu, düşüncesi XIII-XIV y.y. da imperiya dil saddlarını kırıp özünü biruze vermeğe başladı. Hasanoğlunun, Molla Qasım Şirvaninin yaratıcılığı mehz anadilli edabiyatın folklor kaynaklarından su içir, yazılı edabiyata dumduru mevzular verirdi .

Folklor üzerinde yaranan halk şiiri yazılı edabiyata öz tesirlərini göstörir və şeir nümunələrinin daha mükəmməl olması üçün qaynaq rolunu oynayırdı. İkinci minilliyin ilk əsrlərində türkdilli şeir inkişaf edirdi. Artık Yusif Has Hacib Balasagunlunun “Gutadku bilik”, Mahmud Kaşgarlının “Divani-luğat-it-türk”, Ahmed Yügnekinin “Atayetül-hegayig” kimi eserleri mövcud idi. Tasavvuf dünyasında Hoca Ahmed Yesevinin “Divani-Hikmət” eseri vardı. Halk şiirinin Yunis Emrə nümunəsi yaradılırdı. Bu dövrdə Şirvanda türkdilli halk şiirinin mövcudluğu hakkında melumatlar bu gerçeklikleri nazara aldıktta tamamilə tabii və real görünür. Bele bir türk-müslüman coğrafiyasını mecusu-fars kızıllbaşlar 7den 70e kamunu kılıncdan gecirmiş, islamda olanları katl etmişler. Toplumu mecusu-fars inanclarına girmelerini isterken islamdan çıkmayan müslümanları, o cümleden, AbuBekr, Osman, Ömer, Ayşe isimli kim varsa hepsini kılıcdan keçirmişler. Zalımın zülmü artıktca aziz milletimiz daha da metinleşdi, daha da güçlü oldu.

Ister edabiyatda , isterse de devlet idareçiliyinde adil ve yetenekli ulularımız olmuştur ve elhemdülillah ki, yine de vardır. Bizim liderlerimiz ilimden, irfandan, sözden gelmişler iktidara. Ona göredir ki, kendi vatandaşlarıyla da, yabancılarla sözle, hikmetle davaranmışlar. Bizim dedelerimiz Mete, Akhun, Selcuk, Ertuğrul, Osman Gaziler, Mehmet

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

Fatihler, Sultan Selimler, Şirvanşah İbrahim Haliller, Kolbatti Batırlar, Jalantös Batırlar, Edigey Batırlar, Baburlar, Davletşahlar, Baybarslar olmuştur. Önderimiz Mühemmed s.a.s. ve onun eshabı-ikramı ve 4 halife bizim için hep örnektir. Yolumuz hakk, hedefimiz kızıl elma.

Hakani Şirvani, Nizami Şirvani-Gencevi, Mücreddin Beylegani-Şirvani, Şeyh Galib, Alişir Novayi, Abdurrehman Cami, Kövsi ve yüzlerce Türk Bilgini gibi dahilerimiz dünya edebiyatının en parlak sahifesini yazmışlar. Bu gerçek bugün de devam etmektedir. Anadolu'da Necip Fazıl, Sebahaddin Ali, Karakoçlar, Kafkazlarda Bahtiyar Vahabzade, Halil Rza, Ramiz Kusarçaylı, Musa Yakublar Özbekistanda Erkin Aazam, Usman Azim, Ulugbek Hamdam, Kirgiastanda Aydarbek Sarmanbetov, Dalmira Tilepberganova, Jadiger Saalayev ve.b. bu ilim-irfan, söz şeceresini devam ettirmektedirler.

Bu ve diğer Türk kavimleri gibi Kazak edebiyatı da çok eski tarihi köklere maliktir. Kazak edebiyatının özelliklerinden başlıcası onun sözlü ve halk yaratıcılığı enenelerine sadık olmasındadır. Bu literatürün oluşumunda ve gelişiminde önemli bir rol halk şarkıcıları - akın, jırçı ve jırçılar tarafından oynandı. Kazakların sözlü çalışmaları halkın kalp atışını, ulusal bağımsızlık mücadelesini, gelenekleri, düşünce tarzını, şarkıları, efsaneleri, masalları, kahramanlık ve destan şiirleri, atasözlerini, bilmeceyi yansıtıyor. Kazak folklorunda, kelimenin tam anlamıyla nesilden nesile aktarılan inciler vardır. Kazak halkının manevi zenginliği arasında "Alpamış", "Koblandi-batır", "Yer-Turgın", "Gambar" ve diğerleri aşk, arkadaşlık, sadakat gibi anlayışlar ve yabancıları lanetleyen destanları, halk poemaları vardır. Liro-prozada "Kozi-Korpeş" ve "Bayan-Slu", "Kız-Jibek", "Ayman-Şolpan" ve diğer poemalar, "Beket Hakkında Destan", "Isatay ve Aşk", "Utegen" ve başka diğer (Tarihi poemalar) tarihi şiirler var.

Tükenmez bir kaynak olan Kazak folkloru, yüzyıllardır halkın manevi mirası oldu.

Zengin janr ve türleri, insanların yaşamlarının çeşitli yönlerini yansıtmaktadır.

Kazakların atalarının yarattığı sayısız atasözleri, bilmece, deyimler ve duygular bugün türk halk edebiyatının önemli nünunelerindedir.. Kazak folklorunda atasözleri ve benzetmeler halk bilgeliğinin en önemli türlerinden biri haline gelmiştir, tören şiiri, şarkılar

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

ve güzel sözler, masallar, bilmeceler vb. eski zamanların izleri butürlerde kalmaktadır. Sözlü şiirsel gelenekler, tarihte antik çağların ünlü şarkıcılarının isimlerini kazdı. Örneğin, tüm Türk halklarının harika bir eseri olan "Kitabi-Dede Korkut" da Korkud, ilk hikmetli melodilerin ve şarkıların yaratıcısı olarak sunulur. Diğer bir deyişle, Kazak topraklarının coğrafi sınırlarından kaynaklanan Korkut şarkıları, Azerbaycan topraklarında "Kitabi-Dede Korkud" oluşumuyla sona eriyor. Sözlü şiirsel yaratıcılık yaddaşında bir sıra Atalg, Sıpar-Jırau, Nogay filozofu Hasan-Kaygi ve diğerleri gibi halk nağmekarı adını korudu.

Sonraki yüzyıllarda, özellikle XVI, XVII, XVIII yüzyıllarda, Kazak halk sanatındaki ataerkil geleneklerin gücü çok büyük olmuştur. Folklor günlük yaşamda ve törenlerde düzenli bir katılımcıydı. Çeşitli türleri tüm aile ve sosyal yaşam alanlarına nüfuz etti. Folklor ve şiirsel gelenekler olmadan yaşam anlaşılmadı. Kitle folkloru, günlük durumu, gerçekte bağlantılıydı: herkes şiire sempati duyuyor, bazen şarkı ekliyor, bazen atasözleri ve aforizmalar kullanıyor. Doğaçlama metinlerin ve doğaçlamaların sayısı bilinmiyordu. Kazak çölündeki XVII-XVIII yüzyılların doğaçlayıcıları arasında özellikle akyns ve jiraus vardı. Kendilerini geniş bir repertuarla doğaçlama şarkıcılar olarak kurdular. Zamanın şairleri, folklor ile tanışmanın yanı sıra, şecere uzmanları olarak kabul edildi. 18. yüzyılda Kazakların kökeni hakkında birçok efsane ve efsane Kazak çölünde popülerdi. On dokuzuncu ve yirminci yüzyılın başlarında Kazak sözlü şiirinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Sözlü şiir, kamusal hayatta ve günlük hayatta yeni olaylara tanık oldu. Kazakistan'ın Rus İmparatorluğu (XIX yüzyılın 60'ları) tarafından sömürülmesinden sonra, folklorun içeriği, türlerin bileşimi, aralarındaki ilişkiler ve formlar da değişti. Bu nedenle, XIX yüzyılın ortası Kazak edebiyatında yeni bir gelişim döneminin başlangıcı olarak düşünülmelidir.

19. yüzyılın ikinci yarısına kadar Kazakça yazılı edebiyat yoktu. Şimdiye kadar şiirsel sanatlar sadece sözlü olarak gelişti. Okuma yazma bilmenin yaygın olduğu bir zamanda, Kazakların sözlü yaratıcılığı özel bir öneme sahipti ve insanlar için kurgunun yerini aldı.

Kazak folkloru, yaratılışı ve oluşumunda sözlü ve şiirsel yaratıcılık geleneklerine ve Türk yazılı eserlerine dayanmaktadır. Böyle muhteşem bir anıt Mahmud Kashgari "Divani-lugat-it turk" nin üç ciltli eseri. Bu sözlük Kaşgar Türkçesi-Uygurların mükemmel dilbilgisini yansıtır. Buna ek olarak, bir Kıpçak (Kuman) anıtı olan Codex Kumanikus'ta eski Türk

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

kabilelerinin folklor örnekleri ve Kazakların öncülleri yaşıyor. Bütün bunlarla birlikte Kazak edebiyatı tarihindeki en görkemli dönem XIX yüzyıldır. Bu dönemde Kazak folkloru en mükemmel seviyesine ulaşır. Bu dönemde oluşan yazılı literatür akyn şiirinin gelişimine de güçlü bir ivme kazandırmıştır. Akıns, Kazak halkının manevi yaşamında önemli bir rol oynadı. Virtüöz işçiliği, beceriklilik, bilgi ve becerilerini göstererek, söyledikleri şarkılarla örnek müzik eserleri yarattılar. 19. yüzyılda Devlet Babatayev (1802-1872), Şortanbay Kanayev (1818-1881), Birjan-sala (1834-1897), Akhan-Cere (1843-1906) ve diğer ünlü şairler yazdı ve yarattı. Eserleri Kazak toplumunda gerçekleşen süreçleri yansıtır, daha küresel sorunların kökenlerine bakar, çoğu durumda geçmişi yüceltir ve içinde yaşadıkları çocuğa kesin bir tutum ifade etmez.

Şairin işinden bahsetmişken, büyük Kazak şairi Jambul Jabayev (1846-1945) hakkında konuşmamız gerekiyor. Jambul Jabayev, Abay Kunanbayev ile aynı yaşadadır. Neredeyse bir asır yaşadı. Göç sırasında Jambul Dağı'nın eteklerinde fakir bir Kazak ailesinde doğdu. Bu dağın adını almıştır. Jambul bunu "Hayatım" şiirinde anlatıyor. Erken yaşta şiir bestelemeye başladı. İlk şiirlerinde kapsamlı sosyal genellemeler yapamadı. Eserlerinde, tarihsel figürlerin faaliyetlerini perakende gerçekçiliği açısından değerlendirmeye çalıştı ve halkı ona baskı yapanlara karşı savaşmaya çağırdı. Ancak Jambul'un sosyo-felsefi şiirlerini üst düzeyde yazdığını düşünmek imkansızdır. Zamanının şairleriyle şiirsel bir yarışmaya giren Jambul, kabile hayal gücünün rakibi olarak hareket etti. Rekabet ve değişim şiirlerinde, kabilesinin zenginliğini ve gücünü övüyor. Birleştiğinde Dosmuhammed gibi kişilerin sömürülmesine son verecek. Jambul, o zamanın feodal aşiret liderlerinin destekçisi olan ünlü Gulmambat ile değişiminde gerçek bir hakkaniyetli olarak da mücadele ediyor. Gulmambat'la yapılan aylarda, büyük şair onun gerçekten bir halk şarkıcısı olduğunu söylüyor. Jambul tüm yaratıcılığıyla çarlığa karşıydı. 1913 yılında Jambulu tanınmış akınsı kibi Vernı'ye (şimdi Alma-Ata) 300 yıllık Romanov ailesinin onuruna şarkı söylemeye davet etmeyi reddetti. Bu şarkıda şair, çar kararının zulmünü, onun yerel elaltılarının fırsatı yakalama davranışını eleştirdi. Görünüşe göre Jambul'un çalışması insanların yaşamıyla yakından bağlantılıydı. Halk onu çok severdi. Jambul'un çalışmaları her zaman ülkenin kamusal ve ruhsal ilgisinin merkezinde olmuştur. 1938'de Jambul'un yaratıcı etkinliğinin 75. yıldönümüne adanmış yıldönümü şenlikleri düzenlendi. Dünyanın dört bir yanından tebrik

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

telgrafları aldı. Bunların arasında Fransız yazar Roman Rolland, Belarus yazar Yanka Kupala ve diğerlerinin şairle ilgili sözleri vardı. 20. yüzyılın 30 ve 40'larında şairin yaratıcılığı gelişiyor ve olgunlaşıyordu. Bu dönemde yazılmış eserleri "Benim Vatanım", "Neşe Şarkısı", "Utegen-Batır", "Suranşi-Batır" ve diğerleri, mitolojik, efsanevi ve gerçekçi figüratif açıklamaların aksine lirik-destansı bir planla yazılmıştır. O zamanın büyük şairi Suyum bey'in Jambul'un yaratıcılığı üzerinde büyük etkisi oldu. Jambul Suyumbey akyn'in öğrencisi olduktan sonra şöhreti tüm Kazak çöllerine yayıldı. Yakında büyük bir üne sahip olan Jambul Suyumbey ile tanışır ve başarısını anlatır. Suyumbey ona şunları söylüyor: "Başkalarının melodisini takip ediyorsunuz. Bu kötü. Büyük akarsu kendi sesine sahip olmalı, yerini kendi tahtıyla ölçmelidir. Her kelime bir hançer gibi kesilmelidir. Asla ikiyüzlü olmayın. Kelime kuyudan çıkar çıkmaz kalbinden çıkar." Araştırmacılara göre Jambul, öğretmenin söylediklerinden gerekli sonuçları çıkardı ve her zaman önemli tavsiyelerine uymaya çalıştı. 30 yaşında Jambul'un kendi fikri vardı. Bu dönemdeki çalışmalarında Müslüman okullarda ("Şikayet"), yoksulluğu ("Zayıf pay") ve çöl yönetimini ("Şaltaba", "Manke") eleştirdi. Jambul, büyük hiciv gücüne sahip görüntülerdeki sert ve net sosyal konumunu ifade etmeye çalıştı. Yirminci yüzyılda Jambul bir şair olarak yeniden doğdu ve popüler sevginin yanı sıra büyük sanatsal başarıya da ulaştı. Bu bedii parçadan anlaşılan bizim bugünkü hedeflerimizin amacını hedeflemektir.

Edebiyat ve söz camiamız birliğimize hizmet ettiği gibi iktidarlarımız ve devlet başkanlarımız da birliğimize ve diriliyimize karant oluyor. Çok şükürler olsun ki, Türk-İslam Dünyasının lideri Recep Tayyip Erdoğan ve Elbaşı Nursultan Nazarbayev mırza gibi mayaklarımız vardır.

p.s.s. 1992 yılında Sovet Emperyalizmi Baküde mezalimler yaparak eliyalın, mülki insanları katletti. Karabağın işgali için önlemler hazırladı. Azerbaycan- dünya ilişkileri tamamile kesildi. O zaman ilk hayımıza hay veren ve sesimizi dünyaya duyuran unutulmaz kardeşimiz Oljas Bey Süleymenov oldu. Allah ondan razı olsun!

Oljas bey olayı bele hatırlayır : “ Gec saatleri idi. Telefon çaldı. Gelen çağrı yurddışından idi. Yüksek ateşim var idi, ama, telefonu açdım. Hattın o başında kaherli ve kederli ses

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

Bahtiyar Vahbzadenin sesi idi. “-Oljas, kardeşim katil sovet ordusu Azerbaycanı kan gölüne çevirdi”.

Ben müteşir oldum. Hasta ve ateşli olmağıma rağmen sabah erte Baküde ididm”

İSTİFADE OLUNMUŞ EDEBİYYAT

- 1.Hüseyin İsmayılov, Büyük Birliğe doğru, Ortak Türk Kecmişinden Ortak Türk Geleceğine. // Sempozyum materialı, 2005. s,6.
- 2.Yaşar Qarayev, Min İlin Sonu, B, 1996.s.120.
- 3.Galib Sayılov, Şirvanşahlardan Osmanlıya:-Türkün Şanlı Tarihi, İstanbul// Türk-İslam Forumundaki Meruze 2014. .
4. Galib Sayılov “Dilimiz Varlığımız” Bakı, Dede Korkut, 1998
5. B.Ögel, Büyük Hun İmperiyası, Bakı-1992
- 6.Nizami Tağısoy, Qazax edebiyatına dair, Xalq Cəbhəsi.- 2013.- 10 yanvar.- S.14.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2020 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2020– 2

ISSN: 2717-6584, 2020-2 / KAZAKİSTAN Özel Sayısı

